

EESTI POLITSEILEHT

Administratiiv-õigusline aegkiri.

Nr. 35 (143).

12. septembril 1924 a.

IV. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.		Kuulutuste hind:	
Tellimise hind: aastas	Mk. 800.—	1/1 lehek. Mk. 3000.—	1/4 lehek. Mk. 800.—
pooleaastas	400.—	1/2 "	1/8 "
veerandaastas	200.—	1/3 "	1/16 "
Üksik nummer maksab Mk. 20.—		1/32 lehek. Mk. 100.—	
Tellimised — järgmise kuu esimesest päevast.		Lehe eesküljel 75%, tekstis 100% kallim.	
Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 103.		Adressi muutmise 10 mk	
Awatud kell 1/9 — 1/23. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1.		Adress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338.	
		Jooksew arwe Eesti panga Tall. osak. nr. 543.	

Sisu: 1) O. Angelus, Riigiametnikkude atesteerimine. 2) J. Kaiw, Wanglad. 3) Naispolitsei Inglismaal. 4) H. Siiman, Mõnda administratiivlisest korraldusest Eestimaal Daani walitsuse ajal. 5) Esperanto alalt. 6) Wäljamaalt. 7) Ametlik osa. 8) Kuulutused.

EESTIMAA KINNITUS AKTSIA SELTS

„EKA“

Tallinn, Pikk tän. nr. 6, omas majas.

KÖNETRAADID: 12-59 ja 22-14.

Kõige suurem kodumaa selts.
Põhikapitaal ja tagawarad üle
45.500.000 Emk.

Kahjude wäljamaksmine korra-
lik ja kiire. Wäljamakstud kahjude
summa ulatab üle **30.000.000.**

**TULEKINNITUS, KLAASIKINNITUS,
WEOKINNITUS, WÄARTSAADETISTE KINNITUS.**

JÕUSÕIDURIISTADE KINNITUS,

ÕNNETUSJUHUSTE KINNITUS,

ELUKINNITUS kuldkroonides, arsti-
lise järeelwaatusega ja ilma.

AGENDID IGAS LINNAS, ALEWITES ja MAAL.

27904

Riigiametnikkude attesteerimine.

O. Angelus.

Wabariigi Walitsuse otsusega 29. weebruarist s. a. kohustatakse riiklisi ametasutusi riigiametnikkude ja -teenijate attesteerimise suhtes täpselt täitma makswa riigiteenistuse seaduse eeskirje, ära keelates wälja anda seaduses mitte ettenähtud tunnistusi (Wabariigi Walitsuse otsus 29. weebruarist 1924 a., prot. nr. 23 p. VIII).

Sarnane ametasutuste tähelpanu juhtimine makswa seaduse peale Wabariigi Walitsuse poolt on seletataw asioluga, et meil korduwaiks nähtuseks sai shablooniliste tunnistuste wäljaandmine teenistusest lahkuwatele wõi teiste riigiasutuste teenistusse üleminewatele riigiametnikkudele. Neis tunnistustes öeldi harilikult, et ametnik on nii ja nii kaua teatud kohal teeninud ja tema peale pandud ülesandeid korralikult täitnud: sealjuures tuli aga awalikuks, et mitmel korral oli ametasutuste poolt niisugune heatahtlik attestatsioon ametnikkudele kaasa antud, kes just mittekorrallikkuse pärast sunnitud olid teenistusest lahkuma ja kellele selle äramineku pehmendamiseks ette pandi teenistusest wabastamise palwet esitada.

Komme, lahkujale teenijale hea tunnistus wälja anda, olgugi et tema seda ära ei teeninud, on, nagu kohtuministri ettekandes weebruarikuust s. a. Wabariigi Walitsusele käesolewa küsimuse lahendamisel öieti tähendatud, pärit erateenistuse alalt ja meil automaatselt riigiteenistusse üle kantud. Tuleb siin muu seas muidugi silmas pidada, et meie wastutawad riigiametnikud suuremalt jaolt kõik erateenistuse alalt (ehk wärskelt ülikoolist) riigiteenistusse tulnud on, et meil Wene ajal kõrgematel ja tähtsamatel kohtadel teeninuid isikuid õige wähe on, wastandina, näit., Poolale, kes oma ametnikka rahu ajal Austria keiserrisgisis ette wõis walmistada.

Meil, waatamata ülaltsiteeritud Wabariigi Walitsuse otsuse peale, osalt weel praegugi walitsew tunnistuste wäljaandmise komme on seega seletataw, tema on arusaadaw ka inimlikult. Taheti lahti saada ebameeldiwast ametnikust ja heal mee'el anti temale seepärast ülemineku puhul eraellu ehk teise riigiasutusse igatpidi

korralik ja mõni kord isegi kiitew tunnistus wälja.

Kuid kirjeldatud tunnistuste wäljaandmise kord on siiski palje mitte ainult sellepärast, et tunnistuse'e allakirjutajad teadlikult tõesti kõrwale kalduwad, waid et kõige pealt ametasutused sarnase korra juures kunagi ei tea, kellega neil tõesti tegemist, et tunnistuste wäljaandmine tähendatud kujul ainult formaalseks talituswiisiks muutub, nõnda ütelda wiimaseks käeandmiseks lahkuwale ametnikule, kellest taheti lahti saada.

On mõeldaw riigiteenistusse wõtmise kord, mis selle wäärnähtuse, wõib olla, paraliseerida suudaks: see on teenistusse wõtmine proowi peale. Kuid ka siin on selgunud, et isikud, keda teiselt kohalt lahti lasti, näit. alkoholi liig suure tarwitamise pärast (ja neid juhtumisi tuleb kahjuks wõrdlemisi kaunis tihti ette) ja keda proowi peale wõetakse, kuu wõi kaks suudawad korralikult teenida, ja siis jälle peale ametisse kinnitamist wana kalduwuste küüsi langewad.

Kõigi ettetoodud põhjustel oli walitsuse tähelpanu juhtimine seaduse nõuete peale waja.

Küsimus iseenesest on tähtis muidugi ka politseile, eriti neile, kellel ametnikkude ja teenijate teenistuslehtede pidamisega tuleb tegemist teha, seda enam nüüd, kus siseministri käsukirjaga 9. augustist s. a. (käsukiri nr. 27 § 4) politseiametnikkude teenistuskirjade pidamine rohkem kohtadele koondatud.

Wene riigi teenistuse seaduses (W. s. k. III. köide I raamat) kõnelewad attestaatidest §§ 818—827.

Wälja langeb iseenesest § 824 tsiwiilmundri kandmise õiguse kohta, kuna meil weneaegne mundrite loomise ja kandmise haigus ei walitse. Tähtis ei ole praegu ka weel § 823, sest riigiametnikkude pensioni seadus ootab teatawasti alles wastuwõtmist riigikogu poolt.

§ 825. on osaline tähtsus. Põhiseaduse järele ei anna Eesti Wabariik autähti ja aumärke oma kodanikkudele, wälja arwatud kaitsewäelastele sõja ajal; aukraadisid („tshinōi“) aga meie kodanlised asutused ei tunne.

Peale tähendatud paragrahwide maksub attestaatide osas meil praegu enam-

wähem Wene teenistusseadus, mispärast ka waja mõni, wõib olla, mitte täitsa selge küsimus lahendada.

§ 818 kõneleb sellest, et teenistusest wabastatud ehk teise kohale määratud ametnikule antakse wabastamise juures attestaat wälja. Arusaadawalt käib mõiste „teise kohale määratud“ nende ametnikkude kohta, kes teise ülemuse alla määratud ja teise isiku ametisse kinnitamist waja wad. Tuleb mõnel korral mitte ainult ühe ja sama ministeeriumi, waid ka ühe ja sama peawalitsuse, ühest asutusest teise üleminewale ametnikule attestaat wälja anda. näit., raiooni ülemale, kes Tartu maakonna politseist Tartu linna politseisse üle läheb. Samuti tuleb selle paragrahwi täpse mõiste järele mitte ainult nendele lahkuwatele ametnikkudele attestaat kaasa anda, kes seda eriti palurwad, waid kõigile — teenistusest lahkumisel, millest muu seas järgneb, et mingit tempelmakstud palwekirja (teenistusest wabastamise palwe peab nii kui nii juba tempelmakstud olema) attestaadi saamiseks waja pole, samuti pole waja tempelmarki attestaadi peale kleepida.

Tähtis on järgmises — § 819 puudutatud dokumentide küsimus. Riigiteenistusest lahkuwatele ametnikkudele antakse attestaat wälja, mis kõiki endise teenistuse dokumente asendab. See tähendab, et wastawasse kantseleisse kõik dokumendid jäetakse, mis ametasutused teenistuse kohta wälja annud on, kuna sarnased paberid, nagu, näit., ristimise-, hariduse- jne. tunnistused, lahkuwale kätte antakse.

Siinkohal tuleb tähendada, et meil pahatilti õieti ei talitata. Kui isik riigiteenistusse astub, peab tema kõik oma algdokumendid esitama ja ära andma ja need antakse temale, nagu öeldud, tagasi alles riigiteenistusest lahkumisel. Nii et wiis algdokumentidest wastawas kantseleis ära kirje wõtta ja dokumendid teenistusse astuwa'e tagasi anda õige ei ole. Wõib juhtuda, et ametnikul mõni kord üks wõi teine dokument waja läheb; siis wõib muidugi dokument ise wälja antud saada, kuid see wäljaandmine on ainult ajutine ja peale tarwiduse möödumist peab ta tagasi antama. Samuti ei põhjene seadusele dokumentide asemel kahe tuntud ja ustawa isiku allkirja wõtmise tõenduseks ühe wõi teise asjaolu kohta riigi-ametniku elukäigu ehk teenistuse suhtes.

Meil on sarnane kord maksma hakanud hädasunnil, sest rewolutsioonide, põgenemiste jne. aegadel on dokumendid tihti kaduma läinud. Et praegu kirjeldatud kord halbu tagajärgi annab, näitab muu seas nähtus meie sõjaaegses kaitsewäes, kus väga mitmed ohwitserid ja ametnikud, kellede teenistuslehed kahe teise, harilikult ohwitseri wõi ametniku tõendusallkirja alusel kokku seati, üldse ohwitserid (ehk sõjawäe ametnikud) polnud wõi ise omale suurema aukraadi määrasid. Häda korral wõib, muidugi algdokumentide puudusel, teiste kõrwaliste paberite alusel teenistuslehte kokku seada, näit., mõnesuguste ametliste kutsete, wana komandeerimise tunnistuste jne. põhjal, kus tollaegne amet ära tähendatud.

§ 820 põhjal tuleb attestaadis muu seas seletada, kuidas keegi teenis, missuguseid erilisi teeneid osutus. Järgmine paragrahw aga kõneleb sellest, et attestaat kokku seatakse teenistuslehe põhjal ja et peale selle weel temasse kantakse noomitused, mis ühe kalendri-aasta jooksul ametnikule administratiiv korras tehtud. Tekib küsimus, kas tuleb attestaati weel midagi paigutada, mida teenistuslehes ei leidu, wõi on attestaat ainult iseäralise wormi järele kokkuseatud teenistuslehe ära kiri.

Et attestaat ka sisuliselt midagi muud on, kui ainult ära kiri teenistuslehest, näitab § 820 algus, sest teenistuslehte ametniku teenistuse wältusel sisse kanda ei saa, kuidas ametnik teenib. Sarnane kord on wõimalik ainult seal, kus eriseadused makswad, nagu, näit., sõjawäes, kus teatavasti iga ohwitser ja ametnik iga aasta teatud korra järele attesteeritud saab, mida siis wõib teenistuslehte kanda. Meie tsiwiilasutustes aga puudub sarnane hindamise alus. Edasi on igal kord teeninud ametnikul õigus igal ajal teenistuslehe ära kirja nõuda, mispärast ka eriliste attestaatide andmine, kui nemad muud midagi ei ole kui samad ära kirjad, ülearune oleks.

Lõpuks kõneleb § 827 sellest, et peale harilikus korras wäljaantawate attestaatide, neid wälja anda wõib ka peallemus, kellele lahkuw ametnik allus. Kui aga attestaat ainult lihtne ära kiri teenistuslehest on, siis on täitsa ükskõik, kes temale alla kirjutab, kuid kui attestaat ühtlasi ka

isiku teenistuse hindamise dokument on, siis on muidugi tähtis, kes lahkurwat ametnikku hindab. Uus riigiteenistuse seadus, mis praegu harutamisel riigikogus, läheb selles osas Wene seadusest lahku, siin nähtakse ametniku lahkumisel ja ümberpaigutamisel (§ 44) ette ainult teenistuslehe ärakirja väljaandmine, mis muidugi õiglasem, sest ametniku hindamine võib olla väga subjektiivne, võib ära rippuda kõiksugustest wahekordadest ülemustega ja kaasteenijatega jne.

Kõne all olewa paragrahwi käsitamisel ei saa allakriipsutamata jätta makswa seaduse nõuet, et atestaadis peawad kõik temas leiduwad andmed täpselt ja selgesti väljendatud olema ja et midagi välja jätta ei tohi, mis sisaldasid dokumendid endise teenistuse kohta.

§ 821 nõue, et atestaadid peawad kokku seatama teenistuslehe alusel, ei tule, minu arwates, nii mõista, et seal ainult teenistuslehe andmed wõiwad seista; selle paragrahwi algus on ainult nii ütelda sissejuhatus nõudmisele, et ka noomitused, mis, nagu ülewal tähendatud, ühe kalendri-aasta jooksul ametnikule administratiiv korras tehtud, saaksid atestaati sisse kantud. Teatawasti anti Wene seaduse põhjal ametnikka, kes ühe aasta jooksul hooletuse eest teenistuses kolm waju noomitust said, kohtu alla. Et aga märkusi ja sarnaseid noomitusi teenistuslehte ei kantud, waid ainult n. nim. nõõri- raamatusse, siis pidi sellele riigiasutusele, kelle teenistusse ametnik üle läks, atestaadi läbi teada antama, mitu noomitust ametnikule juba aasta jooksul tehtud. Meil nõõri- raamatute järele waja- dust ei ole, nii et see osa seadusest tähtsuseta on.

Täies ulatuses on maksew §822, mille põhjal teenistus- alaliste kuritegude ja halwa elukommete pärast teenistusest wälja heidetud ametnikkude atestaatidesse peab sisse kantama: keeld wõõraste asjade ajamiseks, wolituste wõtmine ja

nende põhjal pa'wekirjade jne. walmistamine.

Attestaadi harilik worm wõiks olla järgmine: Attestaat (pealkiri). Järgneb sisu: selle ettenäitaja endine (ametkoht ja nimi) on, nii kui tema teenistuskirjast näha, eestlane, Eesti Wabariigi kodanik, sündinud (aeg), õppinud (hariduse kõik). Sellele järgneks täpne teenistuskirjeldus endistel kohtadel, siis kohal, kust ametnik lahkub, ja siis osa, kuidas ametnik teenis. Lõpp wõiks olla: kõigi eelpooltähendatu tõenduseks on Wabariigi Walitsuse otsuse 29. weebr. 1924 a. (prot. nr. 23 p. VIII) ja Wene riigiteenistus- seaduse §§ 818—827 (W. s. k. III köide) põhjal käesolew attestaat (wäljaandja asutuse nimetus) poolt (lahkuwa ametniku nimi) wälja antud.

Kirjeldatud moel atestaadi wäljaandmine ei suuda muidugi neid pahesid kõrwaldada, mis esile tulnud liht tunnistuste wäljaandmisega, olgugi et teenistuskäigust ka juba näha võib ametniku kõlbulikkust ühele wõi teisele ameti- e ehk üldse riigiteenistusele; ametnik, kes tihti ümberpaigutatud saab samasugusele wõi madalamale kohale (kui mitte koosseisude wähenemisega tegemist pole), peab juba umbusaldust äratama. Samuti ei saa sarnasel atestaadil kerge südamega ametnikku kiita, kes seda ära teeninud pole.

Muidugi mõista aga tuleb ametnikkude teenistusse wõtmisel kõige pealt katsuda, kui see wähegi wõimalik on, endiste ülemustega, kaasteenijatega jne. läbirääkides selgusele jõuda, kuidas ametnik riigi- ehk erateenistuses teeninud, mispärast lahkunud jne., see on ikkagi kõige kindlam abinõu halwa eemendi mitte soetamiseks.

Puudutatud küsimus on sellepärast tähtis, et meie üldse kõigi abinõudega ja muu seas ka atestaatide andmise teel peame katsuma ametkonda weelgi parandada ja kõrgemale wiia heade, töökate inimeste juuretoomisega ja weel leiduwate mittekõlbulikkude ametnikkude eemaldamisega riigiteenistusest.

W a n g l a d.

Mõnda nende ajaloost ning wangishoidmise süsteemidest.

J. Kaiw.

(Lõpp.)

Nagu eelpool tähendasime, peaks olema esimeseks ülesandeks wangis hoidmise juures katsuda wangisid niiviisi üksteisest eraldada, et ära hoida wastastikust halba mõju. Seda on, nagu esimesel pilgul paistab, kõige lihtsam kätte saada wangide asetamise teel üksikkongidesse. Sarnast üksikwangisist algelisel kujul tuntj ka wanematel aegadel. Nagu warem tähendasime, olid näiteks kloostrite juures suuremate süüdlaste tarwis sellekohased maakongid. Harilikult tarwitati üksikwangistust usuliste ja poliitiliste süüdlaste wastu, et neid täiesti eraldada välisilmast. Kuid üksikwangistus kui täpselt läbimõeldud karistussüsteem on uuema aja saawutus. Kuna üksikwangistuse süsteem kord õige suuri laineid löi, siis peatume enne kui tema lähemale waatlemisele asuda mõne sõnaga tema ajaloo juures: kuidas ta tekkis ning kuidas ta laiali lewines.

Amsterdamis ja Hamburgis oli juba 17. aastasaja keskpaigas sunnitööliste wangimajas läbi wiidud wangide õõsine lahutamine. Teise suurema katsena lahutamise põhimõtet elluwia peab nimetama paawst Clemens XI poolt 1704 a. Roomas alaealistele kuritegijatele ehitatud parandusmaja, mis jagunes kahte ossa; ühes pooles oli maksew täieline eraldamine, teises pidid kaswandikud päewa ajal waikima, kuna nad ööseks eraldati.

1776 aastal kawatseti Inglismaal Millbanki wangimajas sisse seada üksikwangistust, kuid tegelikult seda läbi ei wiidud. Seda tehti küll 1790 a. Clochesteris, kuid ka seal mindi seitseteist aastat hiljem harilikule türmi korrale üle. Kuigi ka Prantsusmaal juba sellekohased seadused välja olid antud, jäid nad surnud seaduse täheks. Nii see teooria Euroopas esialgu edasi ei arenenud. Kuid wahepeal oli mõte Põhja-Ameerikas pinda leidnud, eriti kuulsa B. Franklini († 1790) mõjul, kes Inglismaalt tagasi tulles Philadelphia, Pensylvaania osariigis, wangimajade seltsi asutas. Olles surmanuhtluse piiramise poolehoidjad, waatasid tähendatud seltsiliikmed wangimaja kui kahetsemiskoha peale, milleks tarwis oli maks-

ma panna päewad ja ööd läbi wältaw täieline üksikwangistus („most rigid and unremitted solitude,“) „igasugune töö pidi olema keelatud“. Neii õnnestas seda ka Philadelphia läbi wiia. Kuid nagu tegelik elu näitas, olid tagajarjed väga wiletad. Sellepärast mindi mõnes teises linnas sellelt „solitary system“-ilt üle n. n. waikimise süsteemile („silent system“), millest lähemalt allpool. Pensylvaanias jäi siiski püsima üksikwangistus, kuid sellega seoti siiski töösundus. Ta leidis täpset teostamist igast ilmakaarest tuewate reisijate poolt külastatud ning ülistatud Eastern Penitentiary Cherry Hill'is.

Kuigi Ühisriikides sellest süsteemist lõpuks loobuti, algas ta oma wõidukäiku Euroopas Philadelphia wõi Pensylvaania süsteemi nime all. 1842 a. awati Inglismaal Londoni lähedal suurejoonelisem Pentonilli wangimaja, milles küll Ameerika „solitary system“ inglise „separate system“iks kujunes, mis mitte nii karm ei ole. Inglise eeskujule järele tekkisid Saksa kuulsad wangimajad: Moabit Preisis ja Bruchsal Baadenis.

Waatamata tema wõrdlemisi lühikeses arenemiskäigu peale, võib üksikwangistuse ajalugu kahte üksteisest erinewasse ossa jagada.

Üksikwangistus tema esialgsel kujul seisis wangi täielises lahutamises välisilmast kui ka teistest kaaswangidest. Wang pidi ööd ja päewad järjestikku oma kongis istuma. Üksilduse kaudu taheti sundida wangi iseenesesse süwenema, oma teo halbtuse äratundmisele tulema ning selle järeldusel oma tegu kahetsema. Kõik oli selleks sihitud, et ära lõigata igasugust sidet wangi ja välisilma wahel. Kongist väljaminnes pidid wangid pähe panema maskid, et neid ei tuntaks. Jalutuskäiku wõis teha kitsas, müüridega piiratud õuekese peal, selle juures kandes maski. Töö ei olnud sunduslik ning lubati harilikult ainult erandina hää ülespidamise eest.

Kuid, nagu selgus, olid sellel süsteemil omad warjukuljed. Wangide terwis riikus kaualdasest kinniistumisest. Wangide hulgas kaswas nõdrameelsus. Ka igasugused eraldamise abinõud, nagu maskid,

putkad kirikus ja koolis, milledes wangid üksikult jutlust ja õppetundi kuulasid, muutusid ainult naeruwäärilisteks wormitäätmisteks. Nende kogemuste järeldusel hakati seda süsteemi järkjärgult muutama. Kõige esiteks kärbiti kinniistumise aega. Üksikwangistus kujunes enamjaos riikides kas wangistusaja üheks astmeks ehk jälle lühikeseks ajaliseks wangistuseks.

Ka sisuliselt wõeti üksikwangistuse süsteemis ette suuremad muudatused. Nii kujunes temast lõpuks uus üksikwangistuse wiis, mille järele wang pidi kongis töötama. Pärastpoole pehmendati seda korda weelgi: lubati ühist töötamist üldistes töökodades, ühist koolitööd, lubati õpetajatel ja waimulikudel wange külastada jne. See indiwiduaalne kinnipidamise wiis leidis ükswalhe kriminalistide poolt suurt poolehoidu. Kuid wiimastel aastatel on ka tema peale kaunis pessimistlikult hakatud waatama. Isegi Belgias, kus ta kõige laialdasemalt tarwitust leidis, hakkasid wiimastel aastatel kostma hüüded selle süsteemi vastu. Ta ei täitnud tema peale panduid lootusi. Ta ei tee kuritegijast korralikku seltskonna liiget. Kuigi wang kinniistumise ajal wäga korralik, ei tähenda see weel seda, et ta ka waba elus ausat eluwiisi peaks. On tähele pandud, et harilikult parandamatud kuritegijad wangis olemise ajal kõige korralikumad on.

Näib, et paranemise põhimõte iseenesse süwenemise kaudu elujõuline ei ole.

Teisest küljest räägib selle süsteemi vastu ka see asjaolu, et ta läbiwiimine riigilt hiigla summasid nõuab. Samuti nõuab see süsteem kõige paremat wangimaja administratsiooni, sest muidu wõib seal kergesti lakkama hakata kuritarwitus.

Kõige selle tõttu on tema vastu kaunis kõwa wastaswool tekkinud.

Teisena laiemalt tuntud wangishoidmise süsteemiks on Auburni wõi waikimise süsteem, mis, nagu eelpool tähendasime, oma nime saanud sellenimeliselt linnalt Ühisriikide New-Yorgi osariigis. Ka see wiis tekkis ning leidis esialgselt teostamist Euroopas. Tema olemus seisab wangide üheskoos töötamises päewa ajal, kusjuures aga maksew on absoluutne waikimise sundus, ning wangide eraldamises öötundideks. Suurejooneliselt sai see läbi wiidud 1775 a. Genti awatud Maison de force'is, mida üldse esime-

seks modern wangistusasutuseks peab nimetama. Samuti oli see süsteem osaliselt maksew, nagu eelpool nägime, paawst Clemens XI poolt Roomas awatud alaealiste parandusmajas.

Kuid ka waikimise süsteem ei wiinud sihile. Tema makspanemine nõuab walje surweabinõusid. Selleks peab alamatele wangimaja teenijatele andma laialdane distsiplinaar karistamise wõim, mida kunagi otstarbekohaseks ei wõi pidada. Nagu wastawad kogemused näidanud, ei aita ka kurjad karistused, sest wangid leiawad warsti omawahelise, märkide abil mõttewahetamise wiisi, nii et pikema aja istujad sellega päris koduselt läbi tulewad. Laiemalt wastuwõtmist leidis ta ainult Ameerikas ning Helweetsias, kuna teistes riikides temast omaks wõetud ainult mõni üksik moment, näiteks, waikimine töö ajal jne.

Omapärane wangide hoidmise wiis on wälja kujunenud Inglismaal. See on n. n. progressiivne süsteem. See tugeneb põhimõttel wangis järkjärgult kõlblist tasakaalu tekitada ning teda järkjärgult seltskonna ellu tagasi wiia. Sellele wastawalt jaguneb wangisolemise aeg mitmesse järku, mida kindlas järjekorras äraistudes wang ikka suuremaid hõlbustusi saab. Esimene aste seisab waljus üheksakuulises üksikwangistuses. Teises järgus saadab wang oma aja mööda ühistes töödes. Ööseks eraldatakse wangid. Selles järgus antakse wangile hea ülalpidamise ning töö tagajärgede eest teatud arw marke. Teatud aja jooksul saadud teatud arw marke õigustab wangile järgmise astme. Sarnaseid astmeid on neli. Iga järgmine aste toob teatud pehmeduse, mis awaldub söögis, töös, riietes, jalutuskäikudes, sidepidamises tuttawatega jne. Lõpuks saab wang korraliku ülalpidamise eest tingitud wabaduse, kusjuures wõimalus jääb wangi tagasi kutsuda. See on karistuse kolmas järk. Karistusajune elab wäljaspool wangimaja, kuid politsei walwe all. Niikaua kui ta korralikult elab, wõib ta wabaduses wiibida, kui ta aga uuesti halwad elukombed wõtab, langeb ta wangimajja tagasi.

Sama süsteem wõeti mõne muudatusega vastu ka Iirimaa. Mõned teadlased räägiwad selle tõttu Jiri süsteemist, kui iseseiswast süsteemist. Kuid oluliselt on ta siiski sama Inglise süsteem. Iirimaa

maksew tüüp erineb Inglise omast ainult sellepolest, et siin on juure loodud ülemineku wangimaja. Kui karistusalline katseajajärgu rahuloldawalt läbi teinud, siis paigutatakse ta n. n. ülemineku wangimajja. See kujutab enesest õieti rohkem kasarmut. Seal on karistusalline elukoht. Muidu aga riietub ta sarnaselt töölisel, kellega ta ühes töötab, käib wabalt ilma saatjata linnas mitmesuguseid antuid toimetusi täitmas jne. See on mõeldud ettevalmistusajaks waba ellu tagasi minemiseks. Hea ülalpidamise eest võib kinnistumise aega neljandiku wõrra lühendada, millise aja jooksul karistusalline tingitud wabadust maitseb.

Kuid vaatamata kõige peale, on praegusel ajal siiski weel enamjaos riikides püsima jäänud wana ühiskondliku wangimajade süsteem. Muidugi on Euroopa wangimajades selle wangistamise wiisi silmatorkawamad puudused ja endise aja kuldused kõrwaldatud. On läbi wiidud kohutuste lahutamise karistusallinest, naisi meeswangide eraldamine, alaealiste lahutamise täiskaswanuist jne. On suuremate kuritegijate tarwis karistuse ärakandmiseks ehitatud eraldi wangimajad. Mõnes riigis on wangid oma kuritegelikkuse suhtes liikidesse jaotatud ning igale liigile wastaw wangishoidmise kord maksuma pandud. Nagu eelpool nimetasime, on mõnes paigas osaliselt tarwitusele wõetud mõni moment ka ülaltoodud wangishoidmise süsteemidest jne.

Need on uuema ajal tuntud wangimajade tüübid. Lõpuks puudutame mõne sõnaga wangimaja kui karistust üldse.

Omal ajal pandi wangishoidmise peale suuri lootusi. Teda peeti kõige otstarbekohasemaks karistuswiisiks. Selle tõttu on ta ka praegusaja seadusandlustes nuhtluste hulgas esimesele kohale asetatud. Praegusaja makswa ilma waate seisukohalt wastab wangistus nuhtlustest kõige rohkem kodaniku seisule riigis. Peale selle on wõimalik wangistust lühendada wõi pikendada wastawalt kuriteo raskusele; ta sünnitab ka wangile raskeid kehalisi kannatusi; ühitlasi arwati wangimajade kaudu õigele eluteele tagasi juhtida.

Kuid vaatamata kõige selle peale on wangistamisel ka omad suured puudused.

Tema loodetawad paremused on kujunenud kauis kaheidawateks.

Kuna wangistus alati pikem aeg wältab, kaotab wangistus võib olla aastate eest kordasaadetud kuriteo eest määratud nuhtluse ilme nii kuritegija enese kui ka rahwa silmis. Sellega tumeneb wangistuse kui nuhtluse repressiivne külg. Wangistus paistab pikapeale millegi muuna kui kuriteo ähwardawa nuhtlusena. Ka wangide parandamise põhimõtte on saanud üheks pettumuse põhjuseks. Ei wõi tuua sellel alal mingisuguseid kindlaid andmeid wangistusaja äraistunud kuritegijate kohta, kelle suhtes wõiks kindlasti oletada wangimaja parandawat mõju. Kuigi wabanenud kuritegijad uusi kuritegusid toime ei pane, ei wõi siiski seda ainuüksi wangimaja arwele kirjutada, waid seal wõiwad olla mitmesugused teised asjaolud. Küll on aga teada, et karistusalline wangis olles on oma terwise jätnud, et wangimajast karistusallinest rohkem rikututena wälja tulnud, kui sinna minnes olid, eriti seal, kus wangimajade korraldus puudulik.

Peale selle ei taba wangistamine ükski karistusallinest ennast, waid võib olla wähe rohkem tema perekonna liikmeid, kus ta võib olla perekonna peaks ning ainumaks toitiaks oli.

Wõib weel paljugi wangimaja, kui karistuse poolt ja wastu tuua, sellel alal laialdane kiriandus, on palju wäiteldud, kuid seda kõike siin ette tuua wiiks liig kaugele. Märgime ainult seda, et wangimaja wastu on juba ammu üksikud häälid kostnud; wiimastel aastakümnetel on aga selles asjas teadlaste hulgas suurem pööre esile tulnud ning paljud kriminalistid eitawad nüüdisaja wangimaja otstarbekohasust. Tähendatakse, et wangimaja praegusel kujul sihile ei wii, sellepärast soowitatakse mõnede poolt tagasi pöörduda ihunuhtluse, õiguste piiramise, rahatrahwi, sunduslikkude wäliste tööde jne. juure ehk jälle wangimajadele tagasi anda hirmutaw ilme, seal makswa pannes waljut korda.

Lõpetades käesolewat pealiskaudset ülewaadet, wõime ainult üht ütelda, nimelt, et wangimaja õpetusel suur töowäli ees on, kus kõige esiteks weel palju algiooni tuleb sgitada.

Naispolitsei Inglismaal.

Selle küsimuse harutamine Inglise siseministeeriumis.

Politsei tegewuse mõju on, nagu Inglise siseministeerium konstateerib, paranenud naispolitsei teenistusse wõtmisega, kuid küsimus, kas jätkub naistele tööd nende kogu tööjõu ärakasutamiseks ja kas neid kohuseid on parem jätta era- ehk wormiirietes, on asjad, mida tuleb jätta kohalise politsei wõimu otsustada.

Terwe naispolitsei küsimuse harutamiseks määratud erilise komitee soowitused on järgmised:

Naisi teha politseiwõimu lahutamatuks osaks, mis otstarbeks nad politsei eksami peawad sooritama. Politsei ülem peab olema waba oma alluwate ametnikkude walikus, kuid ühe kogenenud naise juuresolek oleks wäärtuslik kandidaatide kohalemääramisel. Naispolitseinikud peawad alluma samastele õppustele, nagu mehedki, kuid, kui see praktiline on, siis osa peaks sündima naisinstruktoriga juhatusel.

Ei ole soowitaw teenistusse astujate wanadust kindlaks määrata. Naisi üle 25 a., kes abielus ehk üksikud, ei peaks kõrwaldatama teenistusse wastuwõtmisest. Politsei ohwitseri ei peaks mitte eriti määratama, waid nende ülendamise peaks sündima auastme järele peale samasuguse eksami sooritamise, nagu seda nõutakse meesteltki. On soowitaw, et, kui prowintsis teeniwate naispolitseinikkude arv suureneb, siis üks naine määratakse nõuandjaks politsei inspektori juure tema ettekannetes siseministrile ja samuti ka nõuandjaks kohalikkudele politseiwõimudele neis asjus, mis ühenduses naispolitsei teenistusega.

Naiste peale ei tohi waadata, kui meeste aseaine peale, sest lõpuks wõib ka wõimalik olla, et nii mehi kui naisi tuleb lugeda wahetamatuiks teatud kohuste täitmisel. Naiste peale, kes täidawad ainult waimulikke kohuseid, ei tule mitte waadata kui naispolitseinikkude peale.

Komitee leiab olewat õige suure arwamiste lahkuminekuna naispolitseinikkude teenistuse kohta käiwates üldküsimustes. Linnade korporatsioonide liidu politsei komitee esindaja konstateeris, et selle komitee arwamise järele rahwal ei olewat üldist nõudmist naispolitseinikkude laiendamise teenistuse peale. Krahwkondade nõukogude liit wäljendas arwamist, et nii palju kui puutub krahwkondade piiridesse, ei olla naiste teenistus tarwilik. Suur-Briti naiste rahwuslik nõukogu ja awaliku kõlbluse edendamise seltsi Londoni nõukogu esindajad nõudsid tungiwalt, et politseiwõimud terwel maal peaksid määrama küllaldase arwu naispolitseinikka korraliku administratsiooni kindlustamiseks ja wäljendasid arwamist, et edu, mida on saawutanud nende teenistus, täielikult õigus-

tab nende olemasolu jätkamist ja laiendamist. Lancashire politsei ülem, kelle juhatusel all naised peaaegu ainult salapolitseinikkudena töötawad, rääkis kõikkiitwalt neist teenustest, mida naised selles tööharus on osutanud. Bristolis käiwad naised wormis walwekordadel sadamas ja selle ümbruskonnas, awalikkudel platsidel ning parkides ja rahwarikkamail linnatänawail. Mõned täidawad ka salapolitseiniku kohuseid. Sama politsei ülem tähendab, et naispatrullide tänowalwiibimine on awaldanud terwendawat mõju nende peale, kes kergesti kalduwad ebakõlblusse ja et niihästi sel kui ka teistel põhjustel katse, kasutada naisi politsei jõududena, on osutanud suurt edu. Naispolitsei pooli tehtawa töö kasulikkuse kohta anti samasugune otsus ka Gloucestershire ja Birminghami politsei ülemate poolt. Kuna tunnustatud on praktiliselt iga tunnistaja poolt, kes üldse on arwamist awaldanud, et on olemas wäga palju niisugust tööd, mida paremini wõiwad täita naised kui mehed, tekib siiski suur arwamiste lahkuminek selles, kas töö wõib tehtud saada naispolitseinikkude poolt paremini, kui wabatahtliste organisatsioonide liigete poolt. Gloucestershire politsei ülem on arwamisel, et see fakt, et naispolitseinikud on politsei liikmed ja kannawad politsei wormi, toetab neid juba ise. Seda seisukohta jagab ka Bristolis politsei ülem, kelle juures naispolitseinikud 1916 a. saadik teenistuses on, sama ka Birminghami politsei ülem, kelle all naised teeniwad 1917 a. saadik. Teiselt poolt on Liwerpooli politsei ülem arwamisel, et Liwerpooli naispolitsei patrullide (walwekomitee poolt rahaliselt toetataw wabatahtlik organisatsioon) poolt tehtud töö on palju kaugemale ulatawam ja mõjuwam, kui siis, kui need patrullid oleksid ametliselt politsei liikmed ja seda peaaesjalikult sel põhjusel, et eraisikutena on neil suurem tegewuswabadus, kui politseinikkudena. Kuid Liwerpooli patrullide eneste esindaja toonitas kindlalt, et nende töö täidetaks paremini ja oleks mõjuwam, kui nad oleksid politsei liikmed. Komitee arwab, et iga politseiwõim peaks naispolitseinikkude andma, nii palju kui see praktiline on, õiguse üle kuulata naisi ja lapsi, kes wõiwad anda tõendusid seal, kus seksuaal kuriteod päewakorradele tulewad ja kuigi nad rahuldatud on, et naisi wõib kasulikult tarwitada kuritööde uurimisel üldiselt, tunnawad nad siiski, et nende kasutamine kriminaal alal, nende erikohustest kaugemaleulatawam, peab tingimata jätama kohalike wõimude otsustada, kokkukõlas kohapealsete asjaoludega.

Pühendatakse tähelepanu naiste peale kuritegude ärarahoidmise suhtes, mis eraldub kuritööde

awalikuks tegemisest, esimese abi andmises ja wõitlemises niisuguse kõlblusetuse vastu, mis seaduse poolt karistataw ei ole. Mis puutub wiimasesse, siis ütleb komitee: Moodsa elu olukord oma laiaulatuslise wanemate kontrollita wabadusega, on suurendanud kaswawate neidude arwu, kes nii kaugele kiusatusse on wiidud, et politsei-wõimud, kes wastutawad on rahu ja korra suhtes neis tänawais, kus leidub kõige rohkem sääraseid kiusatusi, wõiksid, meie arwates, väga hästi laiendada oma wastutuspiire ja püüda vähendada wõi ära kaotada neid kiusatusi mõne piirawa mõju kaasabil. Mitmesuguste naisseltside poolt sõja ajal organiseeritud patrullide sihiks oli just niisuguse mõju awaldamine. Siiski on küsimusel olemas ka rahaline külg ja awaldati arwamist, et kuna noorte neidude kiusatusest päästmist harilikult kirjeldatakse, kui häätegewat tööd, on see töö täiesti väljaspool politsei seaduslikkude kohustuste ulatust, mida täidetakse rahwa kulul. Jääme arwamisele, et kiusatuse kõrwaldamine wõi vähendamine küünib tõuswa põlwe heakäiku ja et sellepärast wahetu wõi kaudne ühendus kõlblusetuse ja seadusewastaste tegude wahel õigustab politsei-wõime vastu wõtma seda politsei kohusena, kui arwatakse, et teised organisatsioonid on wõimetud paha vastu wõitlemises. Meie ei wõi tõmmata ühtki selget ja kindlat joont heategewa töö ja politsei kohuste wahel kuritööde ärahoidmises.

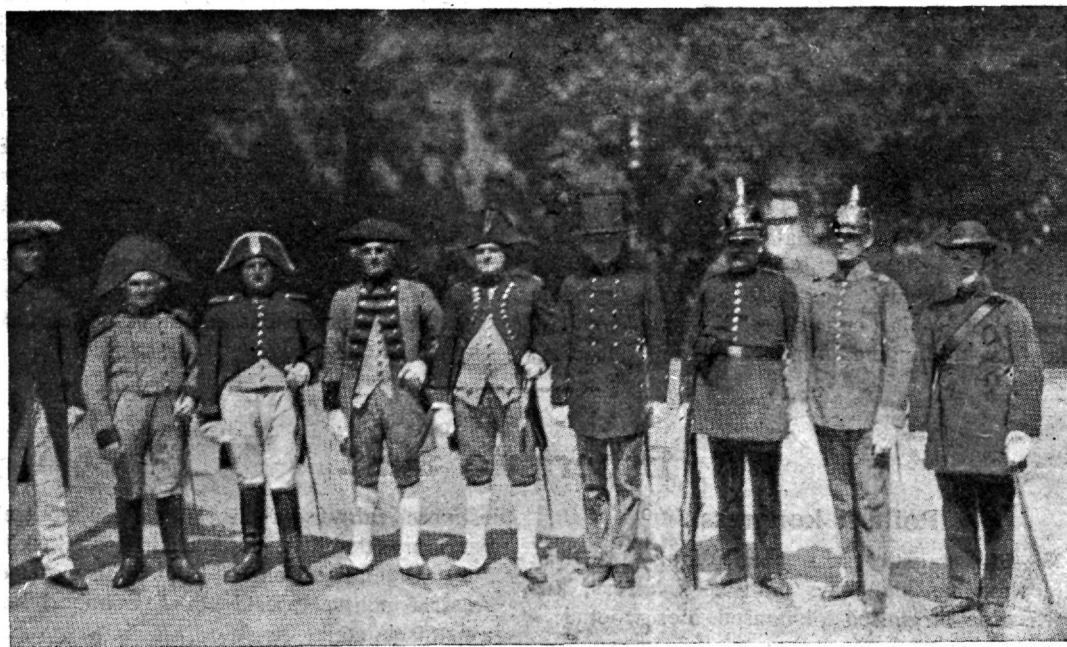
Komitee ei nõua mitte, et naispolitsei oleks walitud ainult ehk peajasjalikult haritud klassist. „Meie oleme kindlad“, ütlewad nad, „et väga palju wäärilisi ametnikka wõib leida ka töörahwa klassi naiste hulgast.“

Üks ajakirja lisa toob pealinna politsei wiimase komissonääri Nevil Macready otsuse, kus ta teatab, et naispolitsei, olles wahipostil Londoni parkides ja awalikkudel platsidel, töötab väga tagajärjerikkalt, sest tütarlapsed pööravad nende poole palju parema meelega, kui päästearmeelaste poole.

„Raskus naispolitseiga ja samuti ka meespolitseiga“, kirjutab tema, „on see, et leida kohaseid isikuid sellesse ametisse. Minu idee oli wõtta ametisse naispolitseinikka haritud naiste hulgast ning proportsionaalselt igast seisusjärgust, kes siis, kui waja, wõiwad, nagu seltskonna naisterahwad, õhturiideis pääseda harilikku töötawasse klassi.“

Et naispolitseil peab olema arreteerimise wõim, on minu arwates, olulise tähtsusega, kuid see peab olema kitsendatud politsei korraldustega nii, et ära hoida absurdseid situatsioone, kus määratsewad naised wõiksid proowida oma wõimu wõimatute asjade kallal, nagu näiteks tugewat joobnud meest kinni wiia. Igal tingimisel asjaarmastajad ja mitteametlised organisatsioonid peawad saama alla surutud, sest politseinikud on warustatud seadustega ning talitawad seaduste järgi.

„The Police Chronicle“.

10. juulil s. a. oli politseiasjanduse näituse awamine Zoppotis. Sel puhul olid õue peale wärawa juure üles seatud auwahid, kes olid riietatud ajaloolistesse ülikondadesse, algades 1841 a. kuni praeguse mundrini, pikkadest sabakuubedest kuni praeguse frentshini.

Mõnda administratiivlisest korraldusest Eestimaal Daani walitsuse ajal.

Harry Siimann.

Teatawasti langes aastal 1219 Eestimaa Daani walitsuse alla.

12. juunil 1219 ilmusid Lindanisa alla 1500 purjelaewa ja käskija asus maa linna.

Daani kuningas walitses maaülema kaudu, keda tema ise nimetas, ja kelle asukoht oli Tallinnas.

Tema käest läksid muidugi välja kõik käsud ja korraldused. Tema walwas maa korra ja käekäigu üle. Tema, n. nim. capitaneus terrae Estonia — pidas järewalwet maa losside üle, korraldas piiriwalwet ja piiride kontroleerimist. Tema walwas ja korraldas maa rahaasjandust, ja wäljawedu. Sõja ja mässude ajal oli wasallide ülemjuhatajaks. Tema käes oli ka Daani kuninglik pitsat.

Wõidetud maa jaotati wasallide wahel. Mis puutub Daani wasallidesse, siis peab otsekohe üttema, et ülekaal oli sakslaste käes, meie maa koloniseerimist toimetati sakslaste poolt. 1282 aastal kutsuti ellu maanõukogu. Et wasallide pere peajasjalikult sakslastest koosnes, siis muidugi esines see Daani kuninga wõimu piiramise tegurina*). Liikmete arw maanõukogus oli esialgu 12, siis 13, 15, kuid aastal 1346 noteeriti juba 17.

Maanõukogu oli tähtis tegur maa walitsemise suhtes, sest kaaluti ju siin kuninga näpunäited ja korraldused läbi, ning kui ei leitud need küllalt wastuwõetawatena, siis esineti märgukirjaga kuningale.

Maawalitsemisest rääkides, peab toonitama, et see iseenesest oli väga primitiivne, lihtne. Maa walitsemine oli n. nim. viri regis — kuninga meeste käes, maaülemaga eesotsas. Maaülema käsualused olid — vogtid ehk advocati —, nagu nende nimetus. Vogtidele allusid weel nende käsualused — officiales. Ametnikkude arw oli enam-wähem kindel. Vogtidele allus siis nendele usaldatud maa-ala, nemad olid maksunõudjad, politsei ja kohtunikud. Muidugi oli neil piiramat

õigus oma alamate üle, mida tunnistawad nende walitsuse ajal maaelanikkude poolt ellukutsutud suuremad wõi vähemad mässud. Kirikumaad kuulusid teatawasti keskajal kirikutele ja kloostritele, sellepärast oli kirikumaade üle walitsejaks piiskop, kellel oli oma vogt.

Maksunõudmine, rahaasjandus ei olnud antud isesuguse ametkonna kätte, nagu öeldud, lasus seegi kohustus vogtide peal. Ainuke maks, mis wast kindel oli, ja mis korjati pärisrahwa käest, oli tuntud „kümnuse maksu“ all. Kloostri- ja kirikumaad olid maksudest wabad.

Tollimaksud ei olnud sugugi ette nähtud, nagu seda Lääne-Euroopas väga tähtsaks maksuks peeti ning igas wäikeses riigis suurt osa mängis.

Politsei osa mängis maal wasall. Linnas oli politsei õigus linna vogti käes. Linnades oli tol ajal juba kindel seadustik korra ja heakäekäigu kohta välja kujunenud. Nii oli õine walwekord sisse seatud, ning see kohustus lasus majaperemeeste peal. Edasi pidi igal majaperemehel weetagawarad walmis seisma, et tulikahju korral oleks wesi saadawal. Niisama pidi tingimata igal laupäewal mustus tänawailt koristatama. Laudad pidid elumajast vähemalt 5 jala kaugusel seisma. Haigete loomade tapmine oli keelatud. Ning n. n. „Dobbeln“, s. o. würflimäng, mis iseäranis tol ajal asartmänguna esines, oli kõwasti keelatud. Karistus üleastumise korral ei olnud muidugi kerge, sest nagu teada, olid enamasti keskaja kohtuotsused äärmiselt karmid.

Mis kohtutesse puutub, siis olid kohtunikud samuti wasallid. Arwatawasti olid kaashikmed ka paar wanemat talupoega. Need on muidugi need tuntud „mõisakohtud“, mis ses suunas edasi töötasid 1346 aastast peale, mil maa Saksa ordu alla läks. Tuntud sel ajal oli weel wasallide kohus, kus peajasjalikult maakasutamisse puutuwaid küsimusi lahendati.

Esperanto alalt.

Politsei kongress.

28.—31. augustini s. a. peeti Wiinis ära II-ne riikidewaheline üleilmiline politsei kongress, kus päewakorda järgmised küsimused üles wõetud:

1) Üleilmise Politsei Liidu üldise direktori ja

*) Tuntud on rüütelkond meil ajaloos nimega „Harju-Wiru rüütelkond“.

esimese rahwuswahelise üleilmise politsei kongressi presidendi A. de Marichi terwituskõne.

2) Üleilmise Politsei Liidu üldise presidendi ja Austria politsei presidendi J. Schoberi koosoleku awamiskõne.

3) Austria riigiwalitsuse ja Wiini linnawalitsuse liigete terwituskõned.

4) Liidu osaliste riikide ja mitmesuguste linnade esitajate terwituskõned.

5) Esimese kongressi protokollilise ettelugemine. A. Pohle, Dresdenist, liidu abidirektor.

6) Ametlik raport liidu seisukorra üle A. de Marichi poolt.

7) Politsei üleilmilise organisatsiooni tarwilikkus. P. Beier, Plaueni walitsuse nõunik, liidu abipresident.

8) Propaganda asjandus. Süstemaatiline Liidu propaganda organiseerimine (gruppide raportid, ajakirjandus, kursused, kohaliste gruppide organisatsioon).

9) Kõne terwishoiu politsei üle. J. Frenzl (Linzist).

10) Kõne Hollandi politsei üle. K. V. Viik (Leidenist).

11) Kõne Hispaania politsei üle. L. Santamarina (Barcelonast).

12) Kõne Austria politsei üle. Fr. Hirz (Wiinist).

13—15) Ettetulewad kõned ja ettepanekud.

16) Liidu uute maapresidentide ja tegelaste walimine.

17) Tulewa aasta kongressi linna walimine. Ametlikud kutsed, hääletus.

18) Kongressi lõpetamine.

Programmisis ettetoodud referaadid on kõik Esperanto keeles, mis tõendab, et wäljamaa poliitsekonna poolt pöördakse suurt tähelepanu Esperanto edendamisele politsei alal.

Lähemaid teateid kongressil wastuwõetud resolutsioonide kohta loodame lähemal ajal awaldada.

Esperanto ja poliitiline elu.

Ka rahwuswahelises poliitilises elus peab Esperanto enmast rohkem ja rohkem maksma.

Peale Esperanto küsimuse harutamist Rahwaste

liidus 1922 a., on paljud poliitika tegelased selle ära õppinud ja tema poolehoidjateks saanud. Nii on Inglismaa silmapaistwamate poliitika tegelastest Rahwaste liidus prof. Murray ja Robert Cecil Esperanto tulised poolehoidjad ja Justian Codart, Prantsusmaa uuema walitsuse tööminister, on juba waremalt tuntud, kui tegew esperantlane. Peale selle on mitmed Itaalia ja Saksamaa poliitika tegelased teda tarwitusele wõtnud, kuid erilist poolehoidu näitawad Esperanto wastu üles homikumaa ja lõunamaa riikide esitajad.

Ka ajakirjanduses on märgata ülemineku aega. Nii on Poola lehes „Gazeta Ludovas“ ilmunud terwitusartikkel, rajariikide wälisministeeriumide informatsiooni osakondade juhatajate kongressi puhul Warssawis traditsioonilise prantsuskeele asemel Esperanto keeles.

Kooliõpetajatele ja õpilastele,

kes koolides Esperanto keelt õpetawad ehk õpivad, on väga tarwilik wäljamaa kaastöötajatega kirjawahetusse astuda, mis tuntawalt saab koolide ühtlasele edenemisele ja õpilaste waimlisele arenemisele kaasa aitama. Et selleks tarwilist keskohta luua, on asutatud rahwuswaheline liit „Edukista Internacio“, ning asjast huwitatutel tuleb pöörata liitu astumiseks sekretääri h-ra Boubou poole — 96, rue St. Marceau, Orleans, Francio.

Lõuna-Slaawia üleriikline

II Esperanto kongress, missugune 23., 24. ja 25. augustil s. a. Splitsis ära peeti, oli lõuna-slaawlastele suursündmuseks.

Kongressi üldisest aruandest järeldades, on Esperanto seal möödunud tegewusaasta jooksul suuri edusamme teinud.

Wäljamaalt.

Miljonääride pojad mõrtsukatöö eest surma mõistetud.

Ameerika Ühisriikides mõisteti augustikuu wiimastel päewadel Chicago kohtu poolt noored miljonääride pojad Loeb ja Leopold surma mõrtsukatöö eest, mis nemad oma sõbra kallal toime panid.

Kõmulist tähelepanemist ärataw protsess on tähendatud otsusega lõpule jõudnud. Enam kui neli nädalat kestis kuriteo harutamine kohtus, kusjuures ikkagi lõpuliikult ei selgunud, mis motiividel Loeb ja Leopold oma sõbra Franki elu wõtsid. Arwati esialgu, et tegemist on rõõwmõrtsukatööga, mida aga raske eeldada, arwesse wõttes, et kuritegijad väga rikastest perekondadest ja et neil ei olnud kunagi rahapuudust.

Kuritegijad tunnistasid oma süü üles ja seletasid, et nemad olewat tahtnud, oma sõbra surmata, tähtsa katse teha: nimelt kuidas inimene pikkamisi sureb, kui weri tuiksoontest wälja purskab, mis tema sealjuures teeb, mida räägib, kuidas näojooned muutuwad jne. Kui ajakirjandus ja publikum sellest teada said, tekkis nii hästi ajalehtedes kui ka laiemates rahwahulkades ennenägemata wihatorn. Päewade kaupa oli kohtuhoone rahwa poolt piiratud, kes kohtusaali tahtsid tungida, et kuritegijaid sealsamas surmata. Kaitsjate poolt oli hulk kuulsaid artsisid ekspertidena kohtusse kutsutud; kohus aga, tugenedes kohtuarstide seletustele, jõudis otsusele, et mõrtsukatöö on täie mõistuse juures toime pandud ja mõistis süüdlased surma.

Mele aja meriröõwliid.

Ühisriikide wetes tungisid meriröõwliid Prantsuse aurulaewa „Mühlhausen'ile“ kallale. Tähen-datud laew sõitis Kanaadast Bordeaux'se 36.000 kasti likööri-ga. Laewa kaptenil oli omanikkude poolt luba antud tee peal likööri maha müüa pä-wakursiga, mis iga hommiku laewale teada anti raadio teel. Nii müüs ka kapten warsti peale väljasõitu 50 kasti likööri purjeka „Patara“ meeskonnale, kes lubas peatselt uue märjukese koorma järele tulla.

Nädal peale esimest äri, tuligi „Patara“ mees-kond uuesti kaupa ostma. Sel ajal kui mõlemate laewade kaptenid kajutis ärijuttu ajasid, hüppa-sid „Patara“ madrused kõrwal seiswa „Mühl-hausen'i“ peale ja sundisid, rewolwrid käes hoi-des, wiimase laewa meeskonda alla andma. Neid wiidi kajuti ruumidesse ja siis algas laewa paljaks röõwimine. Kui röõwliid „Mühlhausen'i“ peale tu-lid, tegid nad traadita telegraafi kahjutuks, nii et neil ei olnud midagi karta. Wiie weel juure tul-nud purjeka meeskonna abil tühjendati Prantsuse laew päewa jooksul, lasti siis üks „Mühlhausen'i“ madrus kajutist välja ja sõideti minema.

Üks meriröõwlistest sattus nüüd hiljuti Halifax'i linnas „Mühlhausen'i“ tüürimehe kätte ja warsti

saadi meriröõwliite laewa meeskonna jälgile ning loodetakse peatselt terwet organisatsiooni kahjutuks teha. Kahju, mis kallaletungimisega „Mühlhausen'i“ omanikkudele tehtud, ulatab üle 50.000 dollari (üle 20 miljoni Eesti marga).

Naiste kahewõitlus Itaalias.

Neapolis tekkis kahe noore naisterahwa wahel, kes üht ja sama noortmeest armastama olid ha-kanud, tüli, mis väljakutsega kahewõitlusele lõp-pes. Kahewõitlus (mõõkadega rasketel tingimis-tel) peeti ära Itri metsas, Neapeli juures, kusjuu-rés üks naisterahwastest sai raskesti haawata ja Neapeli haigemajja pidi wiidama. Asi tuli päewa-walgele ja wõitja neu wõeti politsei poolt kinni.

Kohutaw enesetapmine.

Wiinis lõpetas hiljuti kohutawal kombel oma elu keegi 67 aastane naisterawas Marie M.

Kui M. mitu päewa ei nähtud, teatasid naabrid sellest politseile, kes korteri ukсед lahti murdis ja M. toas eest leidis poolpõlenud põrandal lama-mas. Surnu jalgade juures leiti tühi piiritusepudel ja pea kohal tikutoos. Arwatawasti on õnetu enese peale piiritust walarud ja siis riided põ-lemä süütanud.

Ametlik osa.

Siseministri käsukirjaga 8. sep-tembrist s. a. nr. 38 on awaldatud teadmiseks Wabariigi Walitsuse otsus 29. aug. s. a. (prot.

nr. 90, p. 1) „Kinnitada Toompea lossi komandan-diks senist lossi komandandi kohuste täitjat major Karl Waherit 1. aug. s. a. arwates.“

Õiendus: „E. P.“ nr. 34 artiklis „Rahwa terwishoiu awalik järewalwe ja politsei“ lehekülj 551. esimesel weerul 17. real tuleb lugeda „^{37/100}“ asemele „^{37/100}“.

Wäljaandja: Toimetuskommisjon.

Wastutaw toimetaja: E. Maddison.

Tegew toimetaja: O. Angelus.

K u u l u t u s e d.

Tunnustatakse makswusetuks järgmised tunnistused:

Arus, Andres Andrese p., sõjaw. wab. tunn., w. a. 1. jalaw. polgu ül. 28. 4. 20 a. nr. 7304. (26151)

Henn, Willem Willemi p., sõjaw. wab. tunn., w. a. Lääne maak. rhw. ja k.-l. ül. 25. 10. 20 a. nr. 8546. (26153)

Jürisson, Jaan Jaani p., sõjaw. wab. tunn., w. a. wäljapatar. nr. 4 ülem. 26. 2. 20 a. nr. 290. (26154)

Karrik, August Madise p., sõjaw. wab. tunn., w. a. Tall. tagaw. patalj. ül. 31. 5. 20 a. nr. 14932. (26253)

Kaalep, Aleksander Jüri p., sõjaw. wab. tunn., w. a. Wiru maak. rhw. ül. 1. 9. 20 a. nr. 950. (26261)

Bernard, Karl Karli p., hobusepass. w. a. Rae wallaw. (26367)

Jaanus, Karl Jaani p., sõjaw. wab. tunn., w. a. 3. jal. polgu ülem. 21. 12. 20 a. nr. 18588. (26378)

Johanson, Oswald, hobusepass. w. a. Wao wallawal. 18. 2. 21 a. nr. 702. (26404)

Konna, Iwan Jüri p., sõjaw. wab. tunn., w. a. 3. jalaw. polgu ülem. 7. 4. 20 a. nr. 5452. (26408)

Einmann, Karl, hobusepass. w. a. Kunda-Malla wallaw. 3. 12. 20 a. nr. 294.

Laht, Friedrich Aleksandri p., autojuhtide kur-suste lõpetamise tunnistus, w. a. sw. auto-komp. 4. 12. 23 a. nr. 668.2943, ja tunn. teenis-tuse üle nr. 668/2943, w. a. E. S. tankide komp. 1. 12. 23 a.

Wäränd, Jüri Tõnise p., sw. wab. tunn., w. a. Pärnu mik. rhw. ül.

Asutatud 1873. a.

EUGEN BRANDT

muusikariistade kauplus.

Tallinn, Pikk tän. 29. :-: Postkast nr. 91.

Soovitab kõige suuremast ja täielikumast noofide ladust Eestis muusikaliteratuuri, sama ka kõige paremalt väljatöötatud:

wiulid, cellod, mandoliined,
gitarred, balalaikad, puust ja
metallist puhkpillid, gram-
mofonid ja grammofoniplated
ilmakuulsa wabriku „Odeon“ ja teiste omad.

Muusikariistade tarbed.

Alati väsked keeled kõrges headuses.

Ilmakuulsate firmade ainuesitus Eestis.

Rud. Ibach Sohn, Barmen, Römhildt, Weimar.

Kõige paremad saawutused klawerihituse kunstis, kõige peenemalt väljatöötatud.

W. A. Indermitte

Tallinnas,

Suur Roosikrantsi tänav 15, korter 3.
Pliseerimine, ilutikandus, pärli-
tikandus, nõõbiwalmistus, pilu-
:-: tamine, dekateerimine. :-:

Töö valmistatakse kõige uemate masi-
natega korralikult ja hästi wiimaste
moodsate mustrite järele. 27901

Feodor w. Ignatj, peatusluba, w. a. Petseri mk.
pol. ül. nr. 1089, ia sw. wab. tunn., w. a. Kat-
sanowi pat. ül.

E a s t, Aleksander Jaagu p., sw. wab. tunn., w. a.
alohw. kooli ül. 18. 8. 21 a. nr. 4189. (21065)

T a a r, Jüri Tõnise p., sw. wab. tunn., w. a. 8.
jalaw. polgu ül. 19. 3. 20 a. nr. 7630. (21067)

R o n k, Anton Ennu p., sw. wab. tunn., w. a. Wil-
jandi mk. rhw. ül. 5. 1. 24 a. nr. 9738—23.
(21071)

E w e r s, Aleksander Peetri p., sw. wab. tunn.,
w. a. s.-r. „Kapten Irwe“ ül. nr. 1935 — 20 a.
(21070)

K r a u s m a n n, Anton Jüri p., sw. wab. tunn.,
w. a. Wiljandi Sakala partis. pat. ül. (21126)

M a l k i n, Jakob Salomoni p., Läti välispass
nr. 854. w. a. Läti konsulilt. (21129)

N u k k, Karl. sw. wab. tunn. nr. 7404. (22841)

Restoraan

„Draamakelder“

Jaani tän. 5. Draamateatri all.
Kõnetraat 565.

Eeskujulik köök!
Odawad hinnad!

Kodumaa ja väljamaa liköörid,
weinid, napsid ja õlled.

Soe hommikueine suures väljawalikus
kella 10—1.

Lõuna kella 1—5.

Söögid à la carte igal ajal.

Muusika kella 3-5 ja 8-12
Restoraani pidaja.

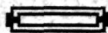
KINNITUS AKTSIA SELTS

EESTI LLOID

JUHATUS TALLINNAS

Pikk tänav Nr. 28.

Kõnetraadid: 6-24, 17-03

Tuli-, elu-, õnnetusjuhuste ja weokinnitus
Kinnitage oma warandust ja elu, kuni
weel aeg!

EESTI AKTSIA-SELTS

C. SIEGEL

asutatud 1878 a.

TALLINNAS, Lai tän. nr. 27.

Kõnetr. 183 ja 18-50.

**Keskküte, supelussiseseaded, wesi-
warustus, kanalisatsioon, pumpade
siseseaded, arteesia-puurkaewud.**

L A D U S :

Igat seltsi torud, nende osad, gaasi-, wee- ja auru-armatuurid, wannid ja wanniahjud igasuguse kütte jaoks, ökonoomilised pliidad, pumbad, latt- ja witsraud, kandjad, plekk, talad, naelad igat sorti, juurde-weoraudtee materjaalid j. n. e.

Kaustiksooda, calc. sooda, calc. ja kris. Glaubersool, kaali salpeter, waigud ja gummi-arabicum, Quebrachoekstrakt, wääwelhape, soolhape, anilinwärwid, maaldriwärwid ja lakid, masinaõlid, igasugused eemilised ja tooresained naha-, klaas-, paberi-, tekstiil- ja tuletiku tööstuse jaoks.

Parim õlu on:

LE COQ.

Parimad limonaadid on:

Firma

Wiktor Auster'i limonaadi tehasesest.

Nõudke, maitse, weenduge.

24558

Aktsia Selts

G.F. Beljagin'i TEE

Kõrges headuses aromaatile.

Nõudke kõigis paremais koloniaal-kauplustes.

Pealadu: Tallinn, Wanaturg 1.

Kõnetr. 4-81.

24557